

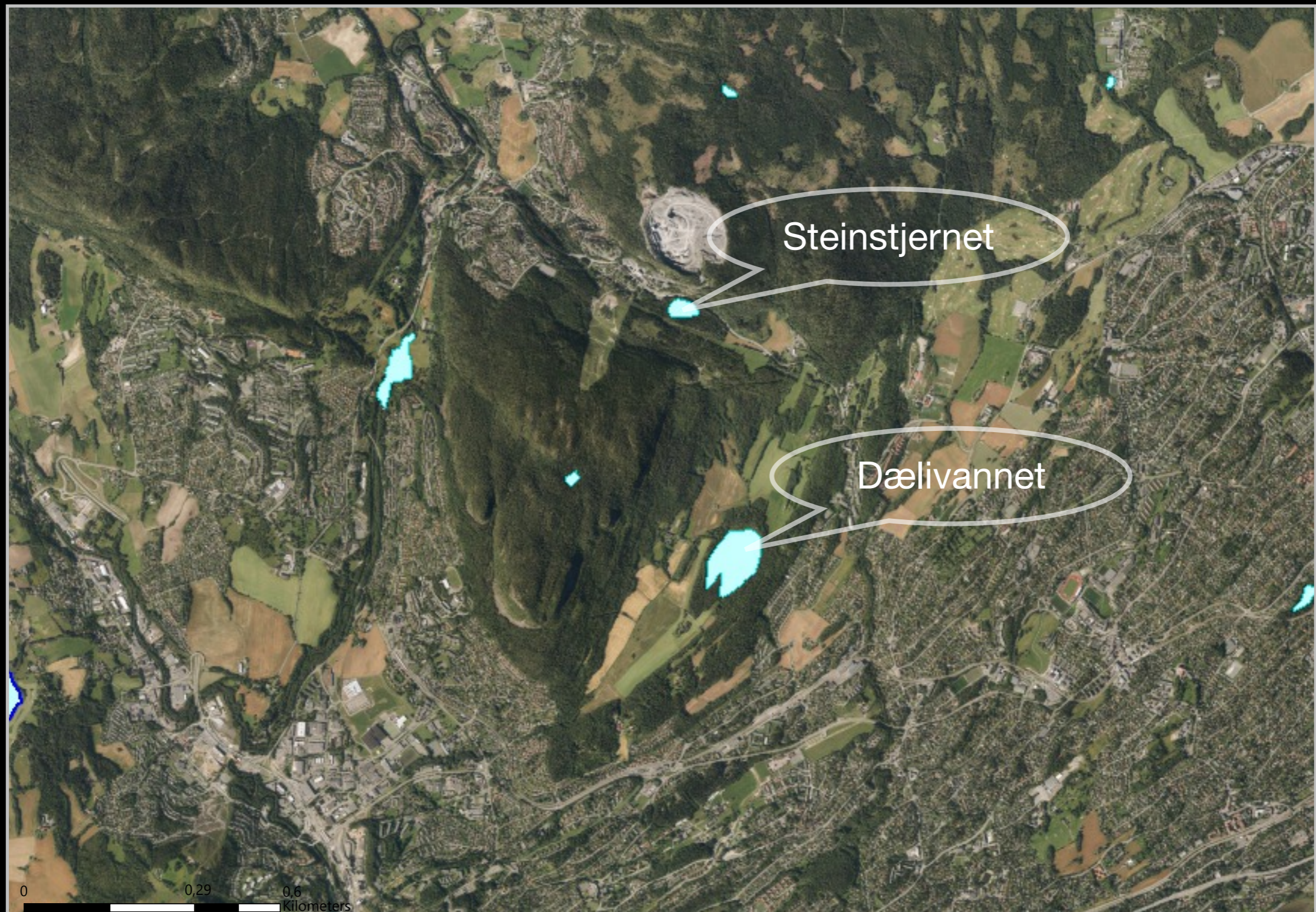
Steinstjern og Dælivannet — et undersøkelsesprogram

Foredrag for Bærum elveforums årsmøte
2. april 2019
Eirik Fjeld

foto: Martin Stabenfeldt. <https://no.wikipedia.org/wiki/Dælivannet#/media/File:Dælivannet.jpg>

To små perler i Bærums blå-grønne miljø

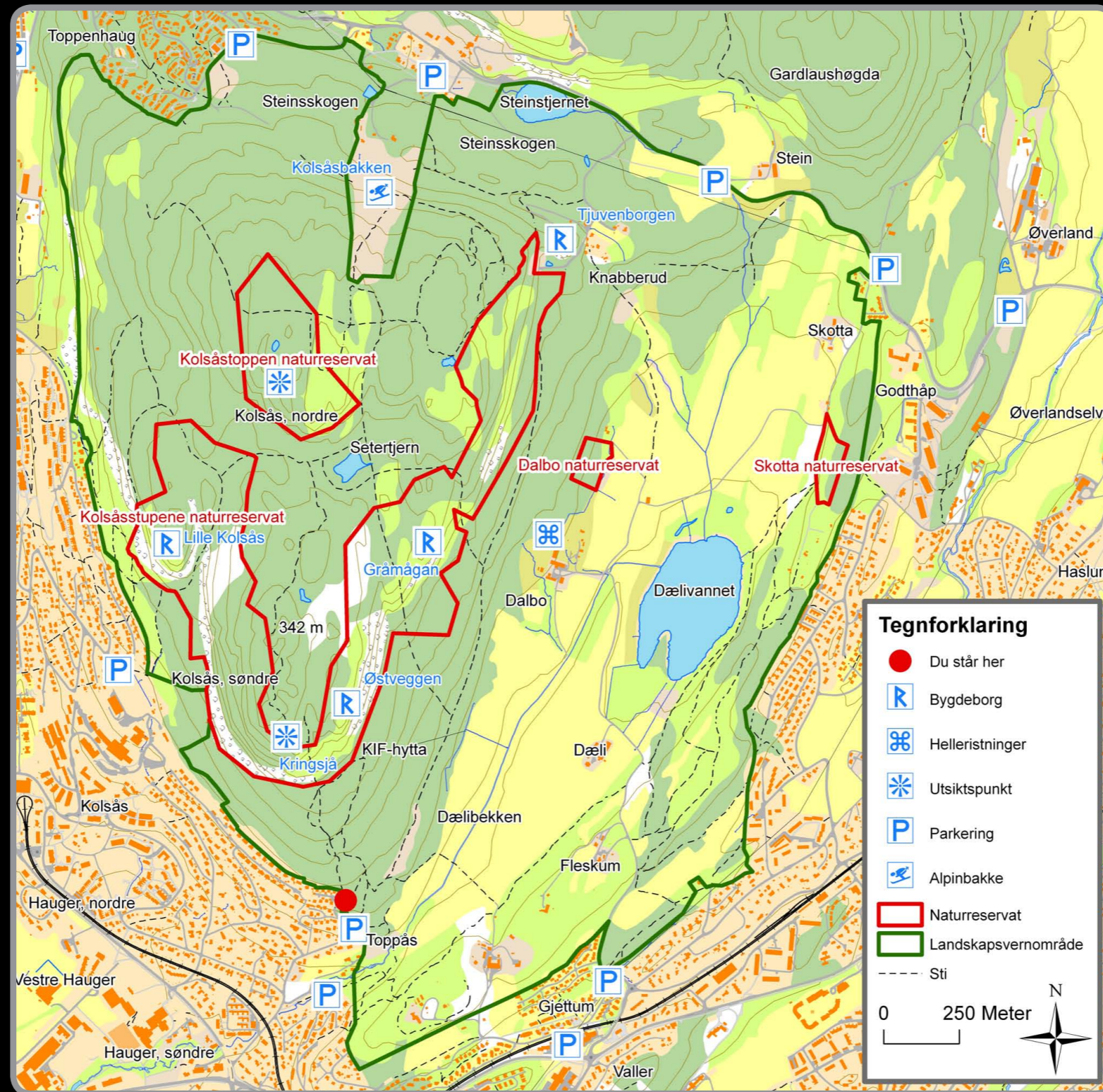
Hvorfor en undersøkelse?

- Steinstjernet ligger i øvre del av nedbørfeltet til Dælivannet og knyttet sammen med dette via Steinsbekken.
- Begge vatna har sine problemer og utfordringer med uheldig miljøbelastninger og bruk. Samtidig er det viktige allmenne brukerinteresser og naturkvaliteter knyttet til disse.
- Bærum elveforum foreslår at det gjøres en nærmere miljøkartlegging av både Steinstjernet og Dælivatnet
- Kartleggingen kan danne grunnlaget for en miljømessig forsvarlig bruk og skjøtsel av vannforekomstene, og ivareta de allmenne brukerinteresser og dels unike naturkvalitetene knyttet til disse og til Dælibekken.

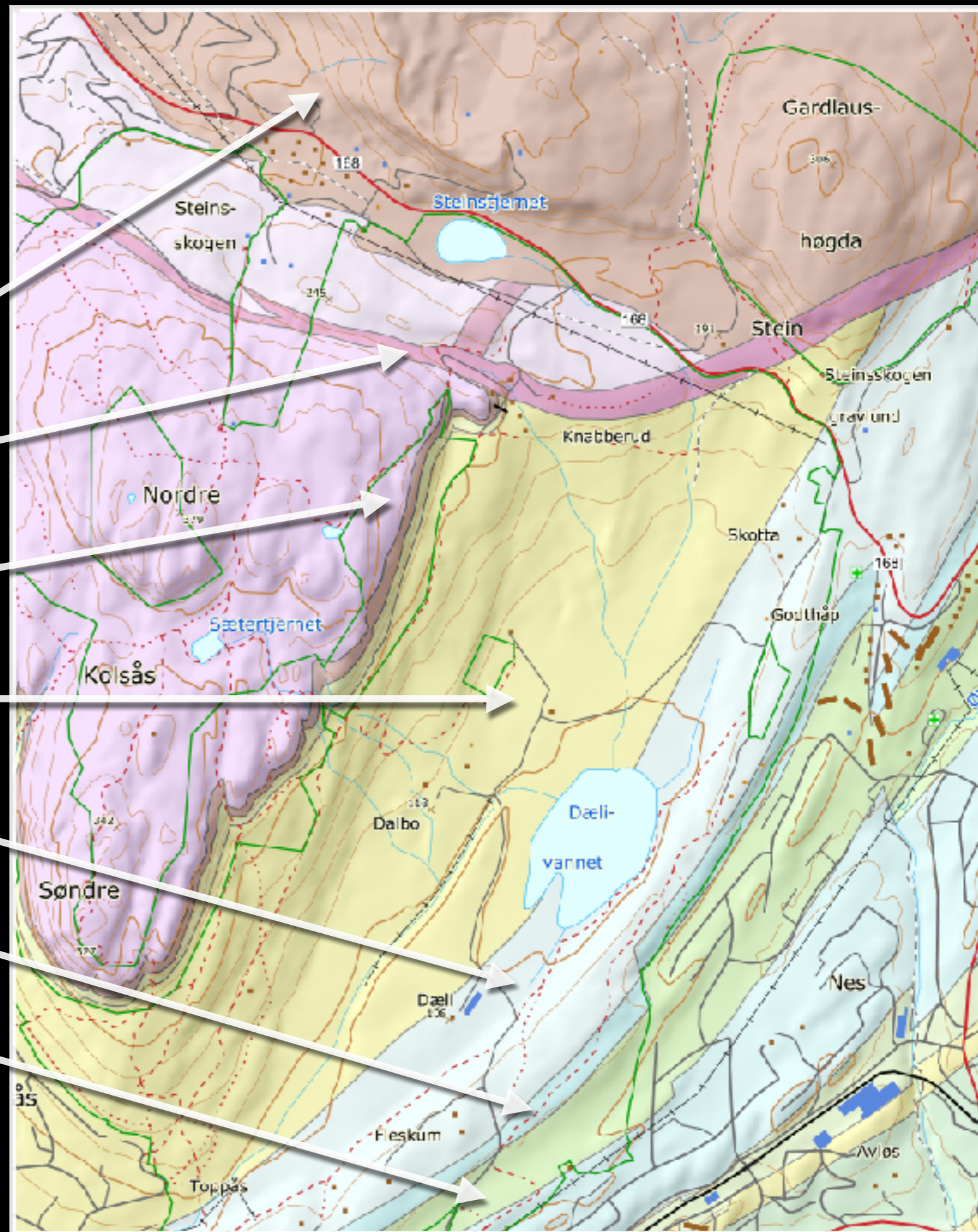
foto: Martin Stabenfeldt. <https://no.wikipedia.org/wiki/Dælivannet#/media/File:Dælivannet.jpg>

Kolsås - Dælivann landskapsvernområde

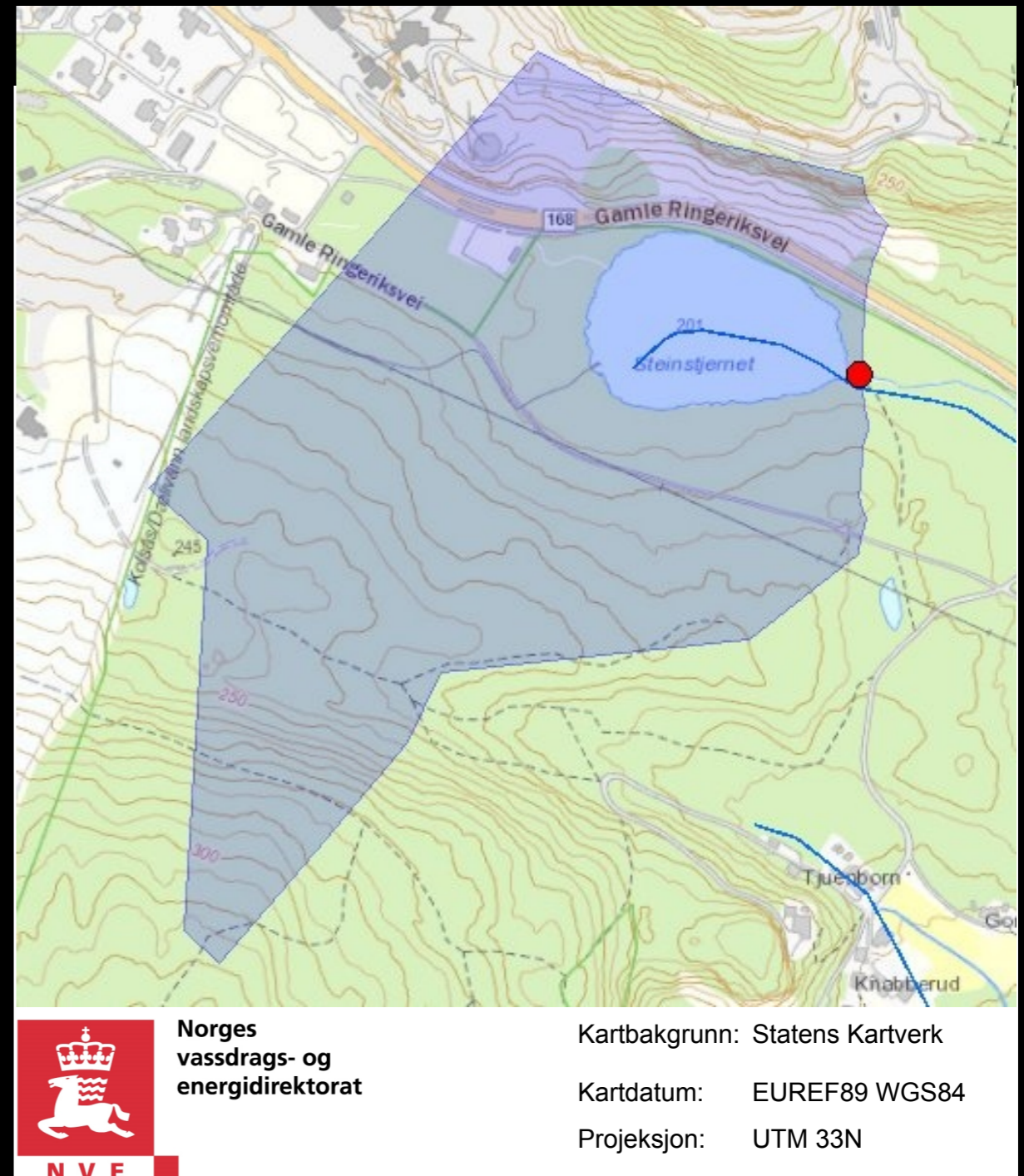
Oslo-feltet: rik og variert geologi som preger vannkvaliteten

- Basalt
- Intrusivbreksje
- Rombeporfyr
- Rombeporfyr-lava
- Sandstein
- Skifer, Steinsfjord
- Kalkstein
- Skifer, siltig

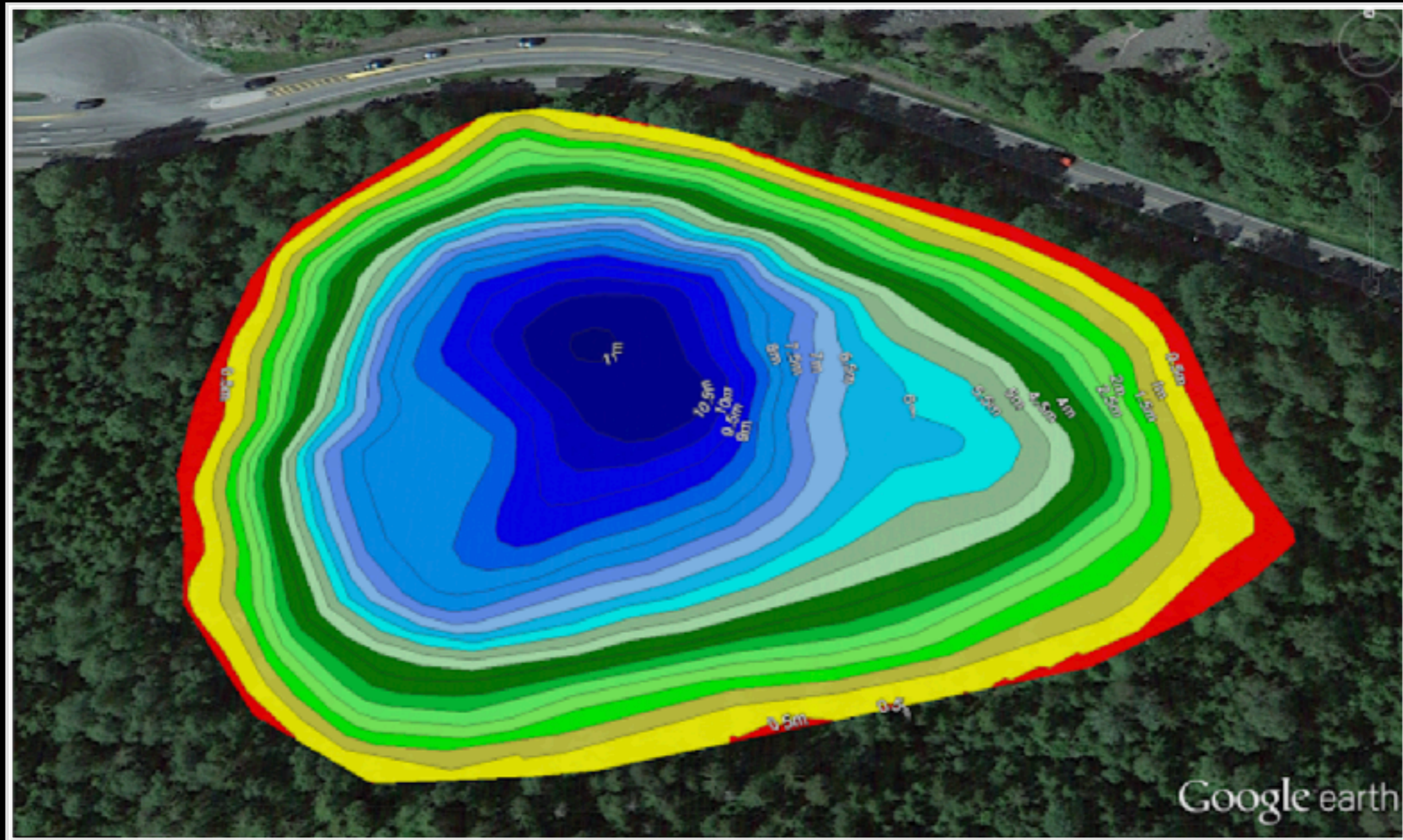

Innsjø-data, Steinstjernet

- Innsjøareal: 0,02 km²
- Nedbørfeltareal: 0,2 km²
- 201 moh.
- Største dyp: 11 m
- Middelvannføring:
17,8 l/s · km²
dvs. 3,6 l/s eller 112 000 m³/år
- Årsnedbør: 840 mm/år
- Årstemperatur: 4,6 °C
- Sommertemperatur: 12,5 °C
- Dyrka mark: 0 %

Steinstjernet, dybekart

Utfordringer – Steinstjernet

- **Brukerinteresser**

Før mye benyttet til bading og fising. Vannet i tjernet er nå tidvis svært blakket, og innbyr ofte ikke til bading. Av fiskeslag finnes abbor, gjedde og mort. Det finnes også kreps i tjernet og trolig (tidligere) også i utløpsbekken.

- **Vannuttak**

Steinstjernet brukes til vannuttak til **Kolsås Skisenter AS** og **Franzefoss Pukk AS**.

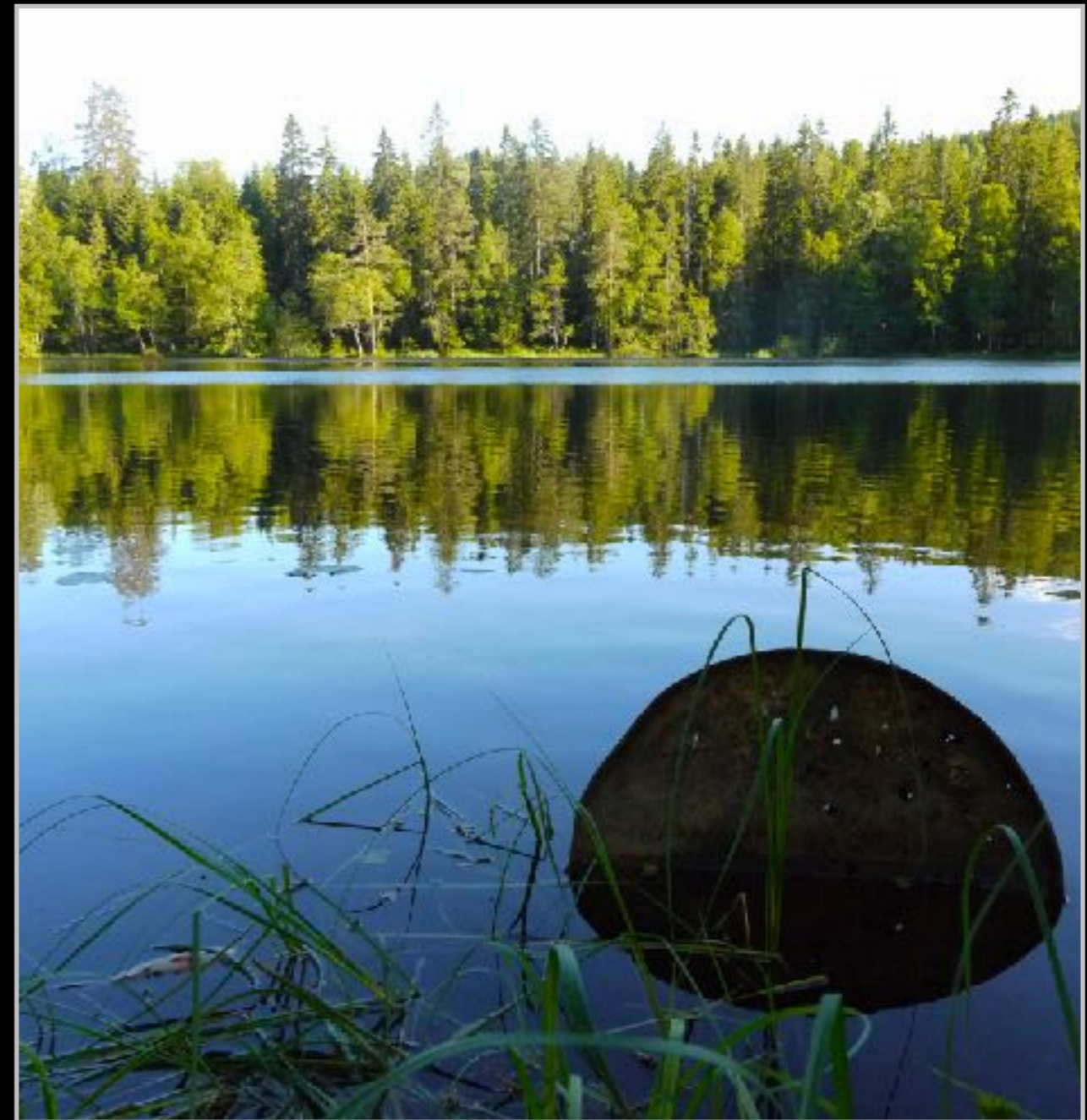
Nedbørfeltet til tjernet er lite, og avrenningen til utløpsbekken er i perioder kritisk lav.

- **Nedslamming**

Tjernet mottar vanningsvann som **Franzefoss** bruker til sine utearealer for å dempe støvplagen. Med avrenningen følger det mineralpartikler og trolig også nitrogenforbindelser.

- **Veiaavrenning**

Veisalt og trafikkrelaterte forurensinger fra **Gamle Ringeriksvei**. Bunnvannet har blitt salt og tungt, er stagnant og oksygenfritt (“råttent”).

Steinstjernet - tilslamming

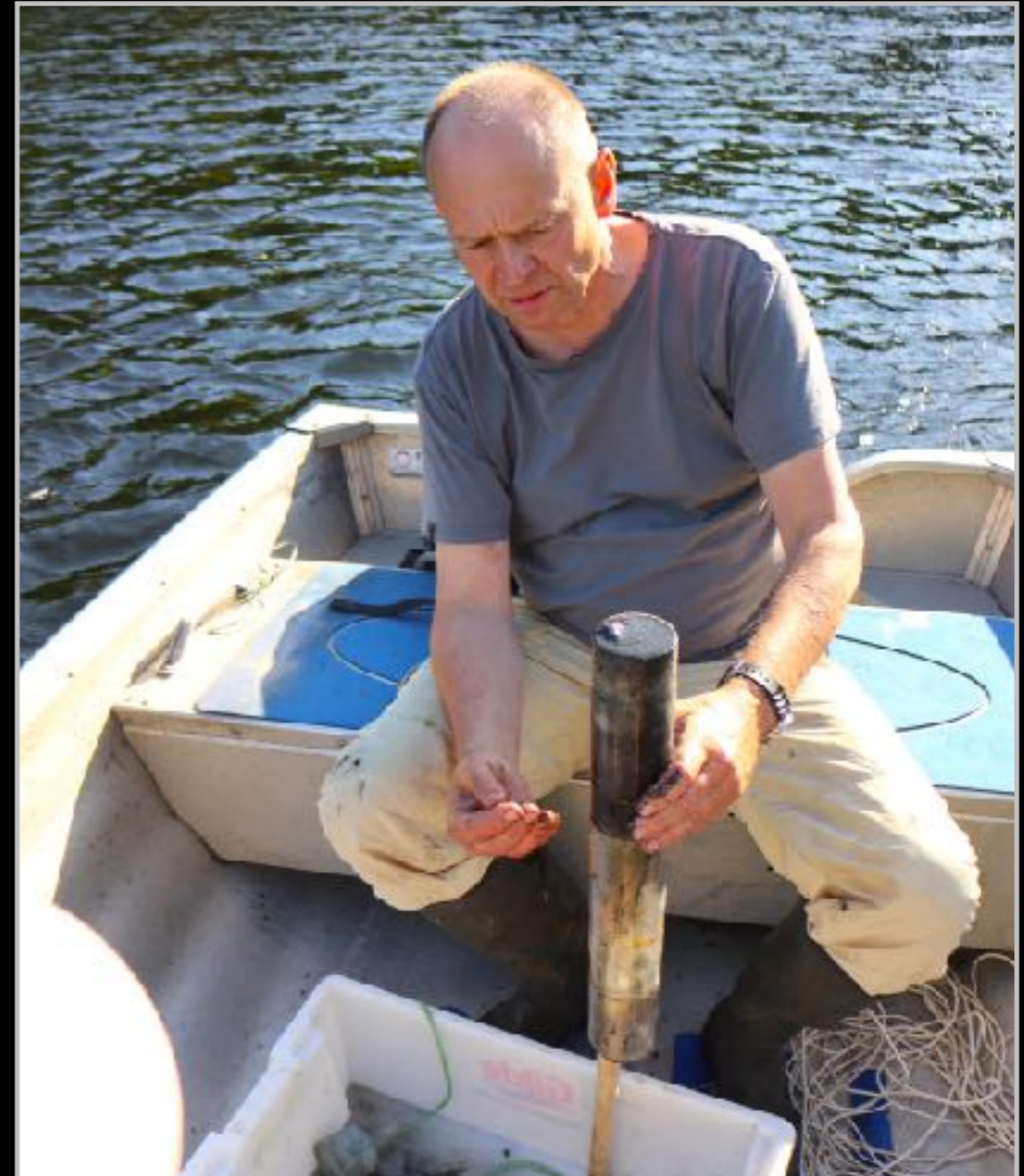
Bedriften pumper vann (5000 m³/år) på sommerstid for å dempe støv på utearealene ved Gamle Ringeriksveg.

—*Franzefoss har en tillatelse til å slippe ut suspendert stoff til Steinstjernet (inntil 50 mg/L). Store utslipp til Steinstjernet ble stoppet tidlig på 90 tallet. I dag renner mesteparten av overflatevannet via et renseanlegg der suspendert stoff felles ut før det føres videre ned til Lomma.*

Steinstjernet - tilslamming

- Overflatesedimentene på dypområdet er tydelig preget av steinslam: grålige med høyt mineralisk innhold
- Dypere lag av sedimenter (fra 14 cm's sedimentdyp og nedover) har naturlige sedimenter med høyt organisk innhold (humus-stoffer)
- Skulle tilslammingen ha vært opphørt seint på 1990-åra, ville de forurensede sedimentene ha vært tildekket med nye upåvirkede sedimenter (forventet naturlig tilvekst av sedimenter er ca. 1-1,5 mm/år)

Sedimenter, overflute vs. referanse

Kulvert under Gml. Ringeriksvei

Forurensingsforskriften

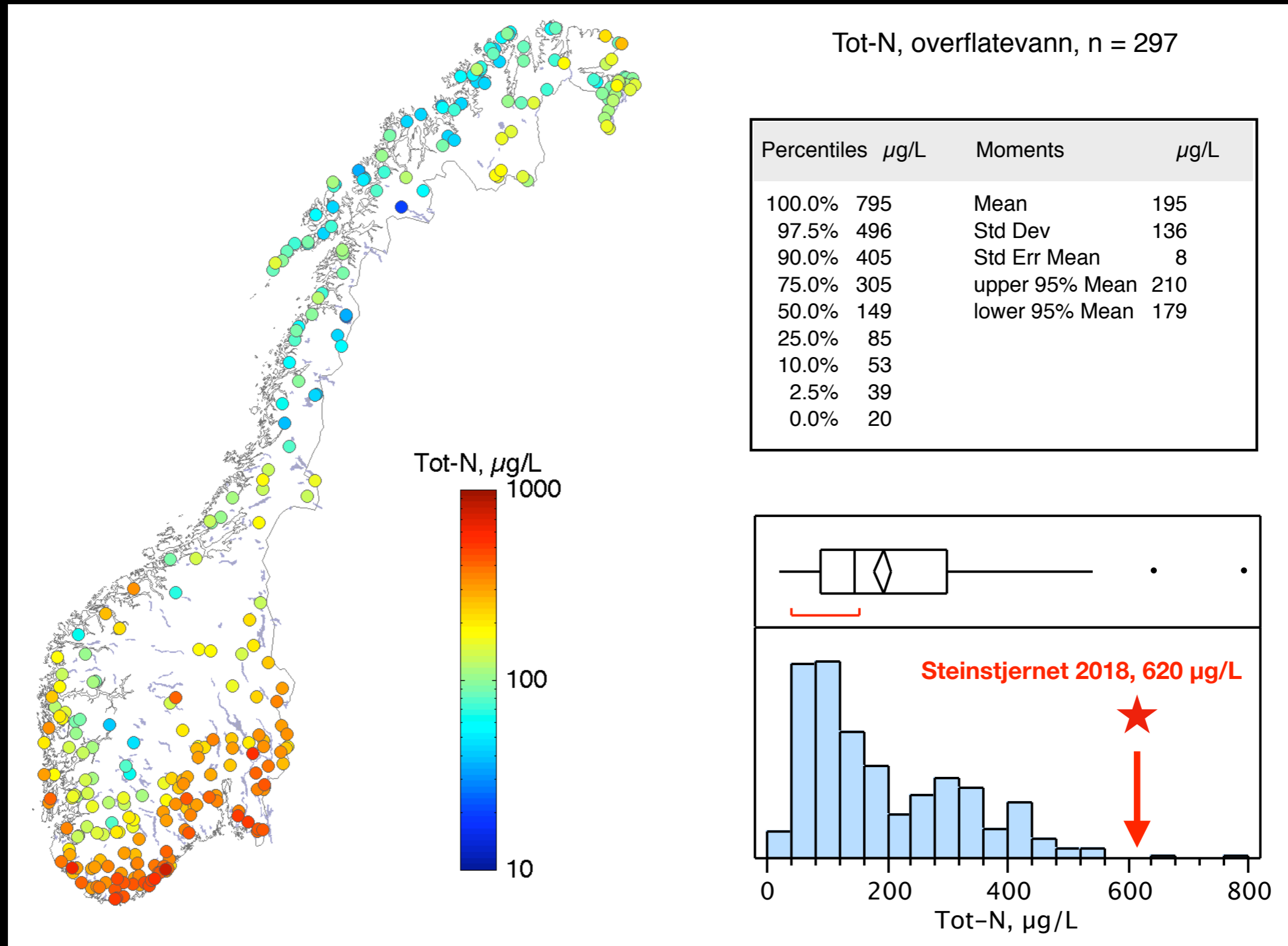
§ 30.6 Utslipp til vann:

- Prosessvann uten miljø- eller helseskadelige stoffer/egenskaper kan slippes til sjø- eller ferskvannsresipient dersom maksimalkonsentrasjon av faststoff/suspendert stoff (SS) i utslippspunktet er under 50 mg/l **og dersom utslippet ikke medfører nedslamming i resipienten.**

Vannkjemiske analyser

Deres prøvenavn	P1 I vannet ved pumper FPU					
Prøvetatt	Rent vann					
	2018-07-05					
Labnummer	N00592419					
Analyse	Resultater	Usikkerhet (±)	Enhet	Metode	Utført	Sign
Suspendert stoff ^a	<2		mg/l	1	1	ANME
Analysedato (SS) ^a	20180706		Dato	1	1	ANME
Temperatur v/pH-måling [*]	24		°C	2	1	ANME
pH ^a	7.7			2	1	ANME
Analysedato (pH) ^a	20180706		Dato	2	1	ANME
As (Arsen) ^{a ulev}	0.381	0.076	µg/l	3	H	MAMU
Cd (Kadmium) ^{a ulev}	0.0154	0.0026	µg/l	3	H	MAMU
Co (Kobolt) ^{a ulev}	0.169	0.031	µg/l	3	H	MAMU
Cr (Krom) ^{a ulev}	0.200	0.039	µg/l	3	H	MAMU
Cu (Kopper) ^{a ulev}	2.84	0.53	µg/l	3	H	MAMU
Mo (Molybden) ^{a ulev}	1.17	0.22	µg/l	3	H	MAMU
Ni (Nikkel) ^{a ulev}	0.469	0.141	µg/l	3	H	MAMU
Pb (Bly) ^{a ulev}	0.434	0.079	µg/l	3	H	MAMU
V (Vanadium) ^{a ulev}	0.608	0.112	µg/l	3	H	MAMU
Zn (Sink) ^{a ulev}	6.77	1.39	µg/l	3	H	MAMU
Hg (Kvikksølv) ^{a ulev}	<0.002		µg/l	3	F	MAMU
Ammonium + Ammoniakk som NH ₄ ⁺ ^{a ulev}	0.039	0.01	mg/l	4	2	MAMU
N-total ^{a ulev}	0.62	0.093	mg/l	5	2	MAMU
Nitrat (NO ₃) ^{a ulev}	0.75	0.2	mg/l	6	2	MAMU
Analysedato (NO ₃) ^{a ulev}	2018-07-09		Dato	6	2	MAMU

Nitrogen i norske innsjøer, 2004-2006

Veiavrenning

Undersøkelsen viser at det er dannet et sprangsjikt på 6 meter, med anoksiske forhold fra 7 m dyp.

Kloridinnholdet er høyt i både topp- og bunnvann og det er påvist saltgradient i vannmassene.

Toppsediment viser noe forhøyede konsentrasjoner av Cu, Ni og Zn (TKL 3), i forhold referansen (bunn av sedimentkjernen) og kan tyde på et visst bidrag fra veg.

Undersøkelsen viser en svært sannsynlig saltindusert sjiktning av vannmassene som følge av avrenning av vegsalt.

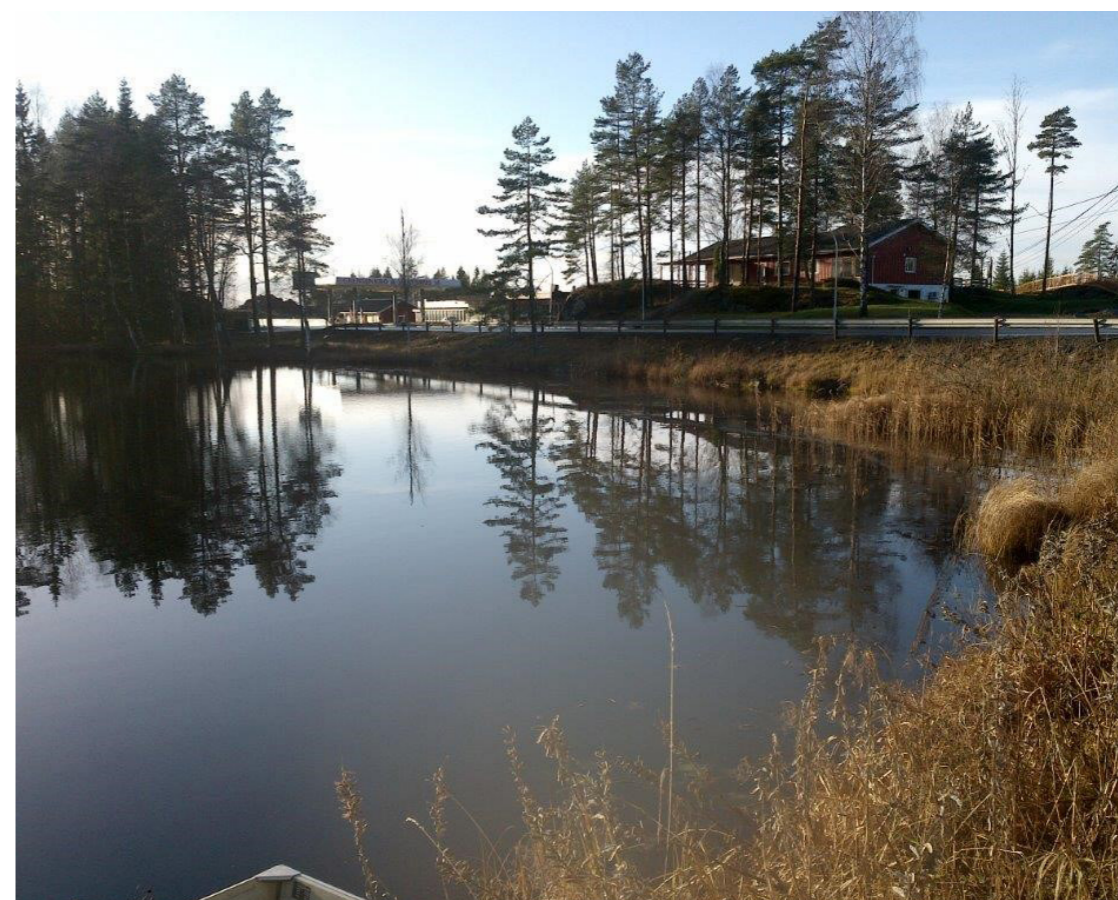

Undersøkelse av vegnære innsjøer i Norge

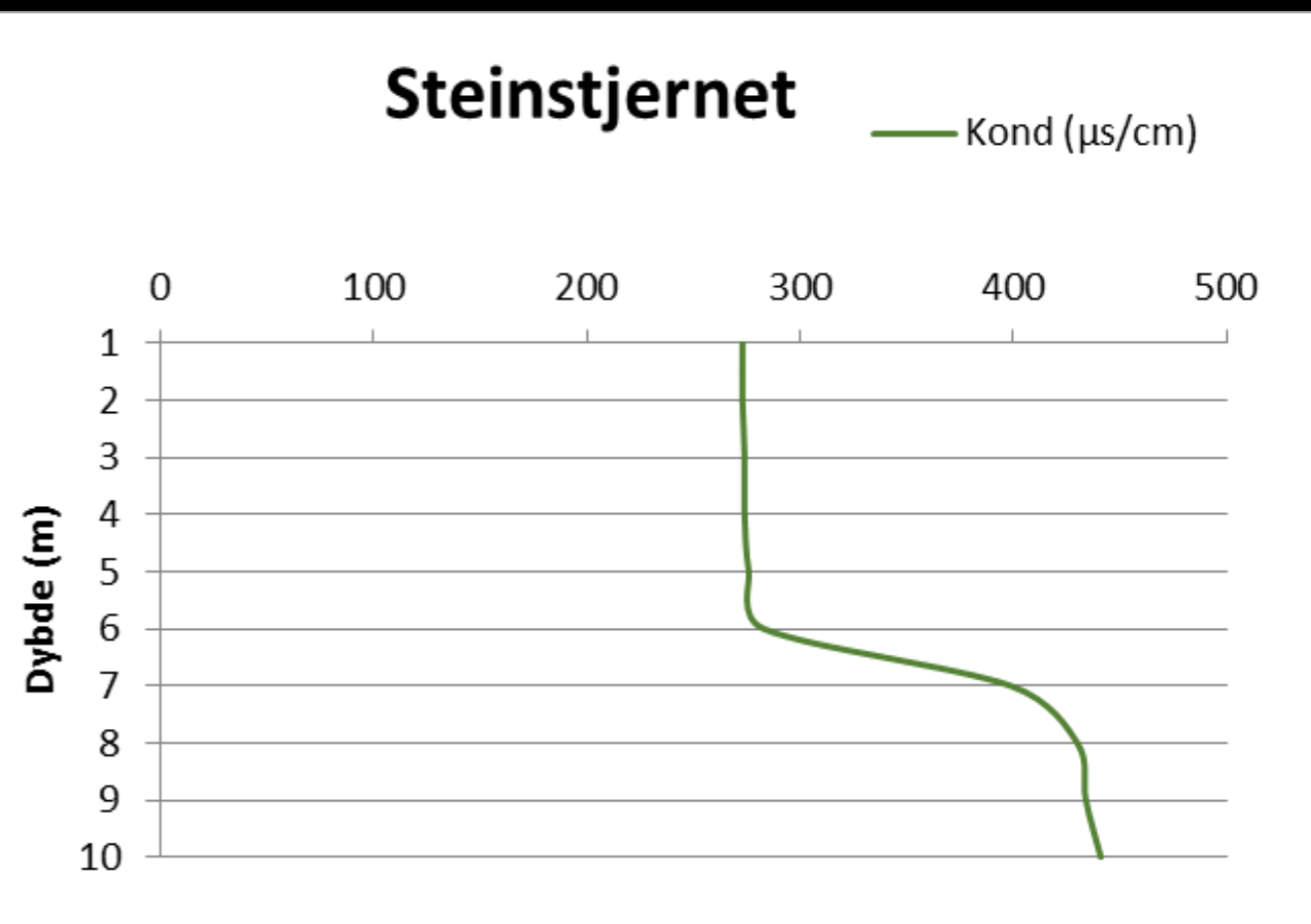
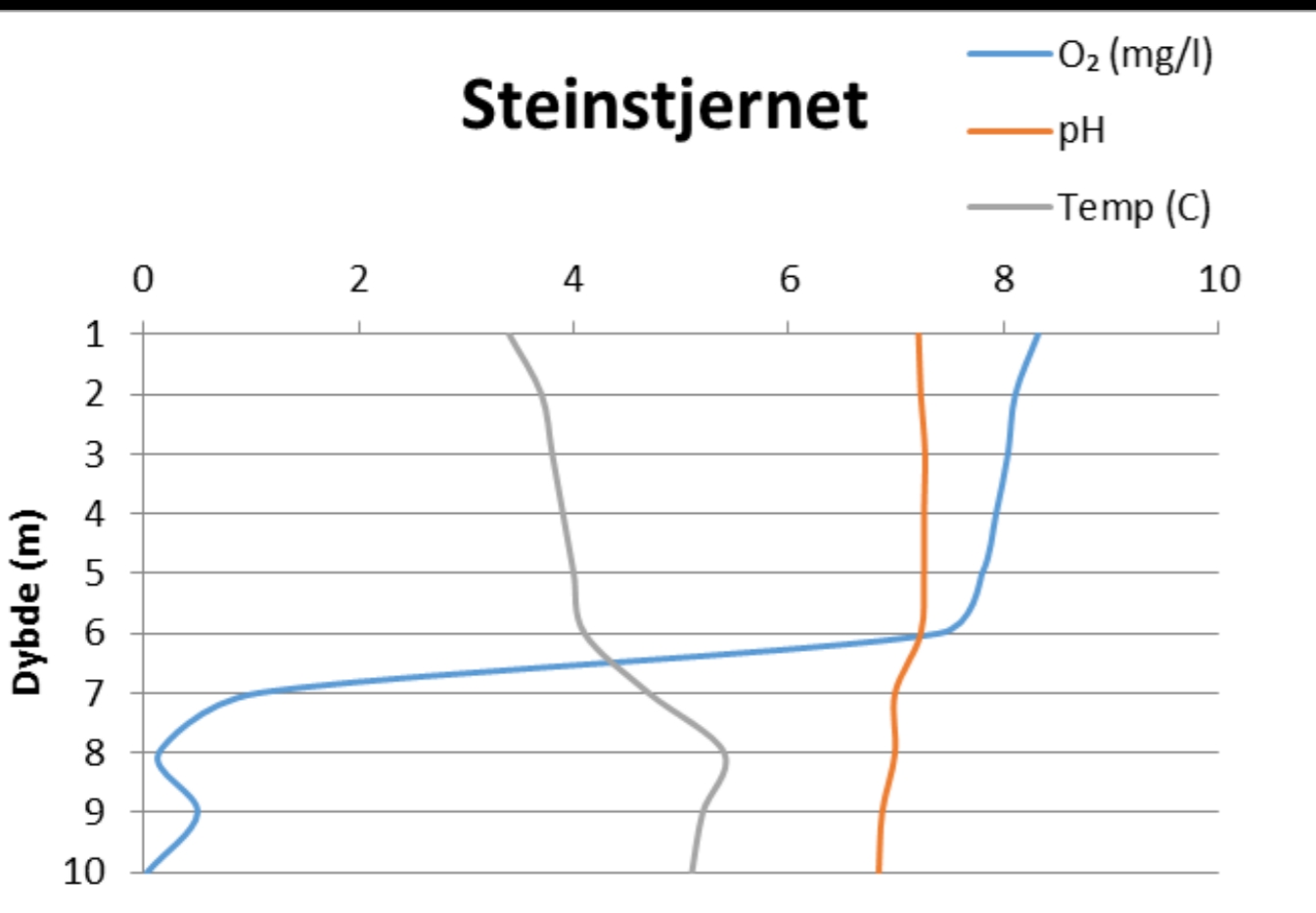
Vannkjemiske undersøkelser - 2015/2016

STATENS VEGVESENS RAPPORTER

Nr. 344

Påvirkning fra veisalt

Utfordringer – Dælivann

- **Brukerinteresser - naturkvaliteter**

Kalk- og næringsrik kulturlandkapssjø. Som naturtype har den stor regional-nasjonal verdi ut fra biomangfold og sjeldne/sårbare biosamfunn.

- **Hovedutfordringene**

er knyttet til eutrofiering på grunn av høy belastning av næringsalter (landbruksavrenning, nitrogen og fosfor).

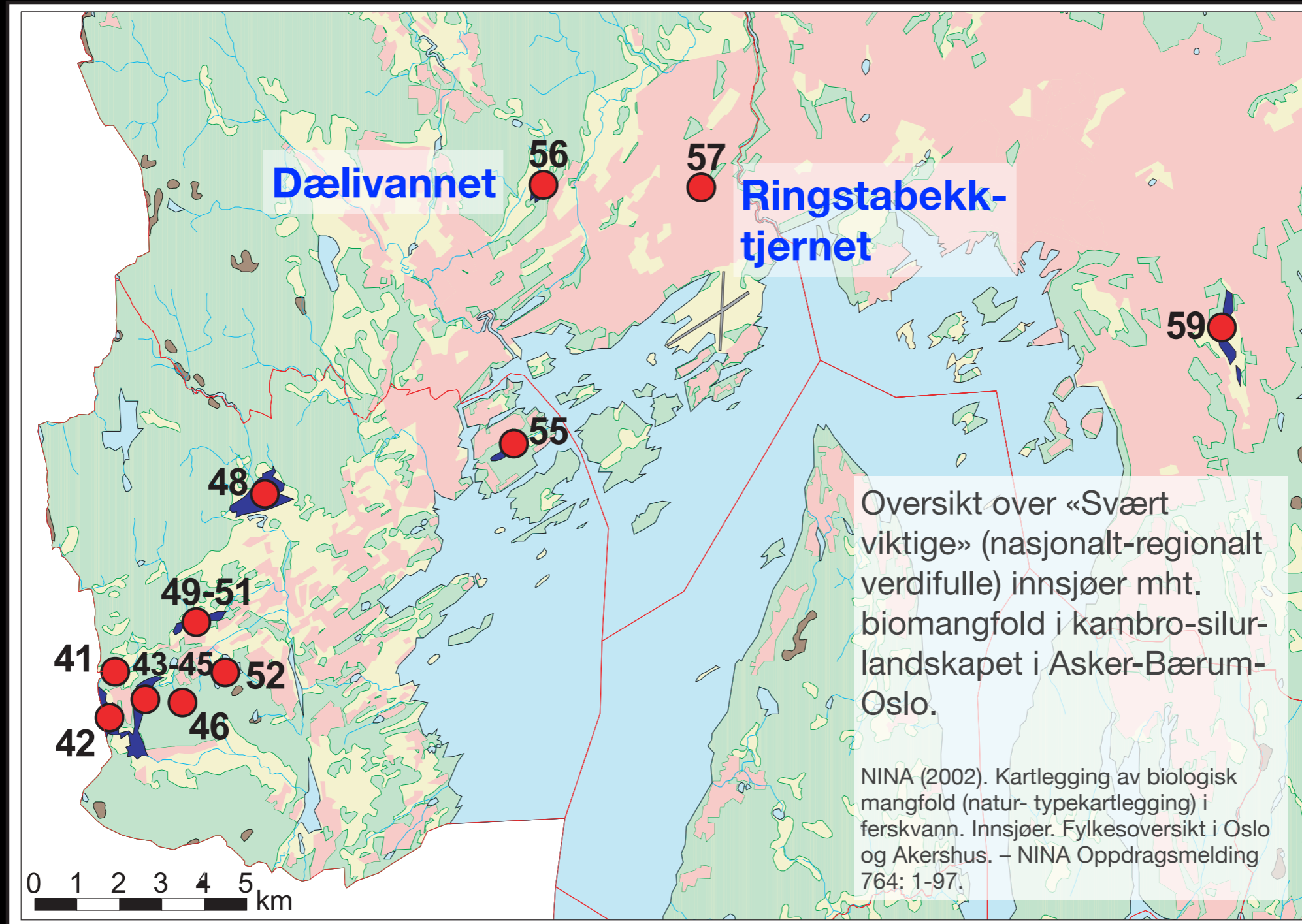
Kalkkrevende, sjeldne bunndyrssamfunn er truet av eutrofieringen med algeoppblomstring og oksygensvinn. I utløpsbekken er sjørret og andre organismesamfunn tilsvarende truet.

Sårbare biosamfunn og rødlistearter i sumpmark er truet av gjengroing etter grøfting/senkning og opphørt hevd av de vann-nære områdene som kulturlandskap.

Bilde: Oddne Rasmussen, <https://turorientering.no/flaggspretten/kulturminner/kolsas-daelivannet/>

Svært viktige innsjøer for bio-mangfold

Biomangfold og sjeldne arter

Det er registrert fire rødlistede karplanter (sumpplanter); stautstarr, dronningstarr, vasstelg og myrtelg, dessuten en rekke regionalt sjeldne arter knyttet til rikstarrsump og rik (vier)sump. I viersumpen i S forekommer en ytterst sjelden, glattbladet form av stor myrfiol (*Viola epipsila* var. *glabra*).

Det ble på 1950-60-tallet registrert en meget artsrik fauna av ferskvannssnegl, med 8 arter. Samfunnet er dominert av stor damsnegl (*Lymnaea stagnalis*) og remsnegl (*Bathyomphalus contortus*). Videre er det registrert to muslingarter; en kulemusling (*Sphaerium corneum*) og en ertemusling (*Pisidium subtruncatum*; trolig finnes flere ertemuslingarter her). Også andre kalkkrevende samfunn er velutviklet, bl.a. er registrert den sjeldne ferskvannsvampen *Ephydatia fluviatilis*.

Lokaliteten har et stort potensiale for flere rødlistede invertebrater

NINA Norsk institutt for naturforskning

Kartlegging av biologisk mangfold (naturtypekartlegging) i ferskvann

Innsjøer

Fylkesoversikt i Oslo og Akershus

Tor Erik Brandrud

NINA oppdragsmelding 764

NINA • NIKU
STIFTELSEN FOR NATURFORSKNING
OG KULTURMINNEFORSKNING

Stautestarr

http://nhm2.uio.no/botanisk/nbf/plantefoto/Carex_acutiformis.htm

Dronningstarr

Carex pseudocyperus
Foto: Bjørnar Olsen

http://nhm2.uio.no/botanisk/nbf/plantefoto/carex_pseudocyperus_Bjornar_Olsen01.jpg

Vasstelg og myrteelg

<https://no.wikipedia.org/wiki/Vasstelig>

Stor myrfiol

<https://www.biologiportalen.net/pages/planter.php?artikel=150#>

Elvesvamp – *Phydatia fluviatilis*

<https://www.underwater.pl/galeria/ephydatia-fluvialitis.html>

Dælivannet og vannforskriften

- Dælivann er ikke angitt som egen vannforekomst i vannforskriftarbeidet og inngår ikke som et eget objekt i overvåkingen.
- Årsak er at overflatearealet er mindre enn 0,5 km². Det inngår derfor sammen med Steinstjernet i vannforekomsten Dælibekken, som er definert som vannkategori elv.
- I vannforskriften kan mindre innsjøer (< 0,5 km²) inngå som egne innsjøvannforekomster dersom de inngår i register for beskyttede områder med eget miljømål.
- Det er således ingen grunn for ikke å registrere Dælivann som en egen innsjøvannforekomst i vannforskriftarbeidet. Ved å endre kategorien fra elv til innsjø vil mer relevante miljømål kunne settes, og arbeidet med å bedre miljøtilstanden spisses.

The screenshot shows the LOVDATA website interface. At the top, there is a red header with the LOVDATA logo and a lock icon. Below the header, the title 'Forskrift om rammer for vannforvaltningen' is displayed. A button labeled 'Gå til opprinnelig kungjort versjon' is visible. The main content area features a table with the following data:

Forskrift om rammer for vannforvaltningen	
Dato	FOR-2006-12-15-1446
Departement	Klima- og miljødepartementet, Olje- og energidepartementet
Publisert	I 2006 hefte 15 (Vedlegg)
Ikrafttredelse	01.01.2007
Sist endret	FOR-2018-12-20-2231 fra 01.01.2019
Gjelder for	Norge
Hjemmel	LOV-1981-03-13-6-§9, LOV-2000-11-24-82-§9, LOV-2000-11-24-82-§65, LOV-2008-06-27-71-§3-6, LOV-2008-06-27-71-§8-1, LOV-2008-06-27-71-§9-7, LOV-2009-06-19-100-§26a
Kungjort	19.12.2006
Rettet	14.01.2019 (Vedlegg I)
Korttittel	Vannforskriften

Below the table, there is a section titled 'Kapitteloversikt:' followed by a list of chapters:

- Kapittel 1. Innledende bestemmelser (§§ 1 - 3)
- Kapittel 2. Miljømål (§§ 4 - 14)
- Kapittel 3. Kunnskapsgrunnlaget (§§ 15 - 18)
- Kapittel 4. Organisering av arbeidet (§§ 19 - 24)
- Kapittel 5. Innholdet i vannforvaltningsplaner med tilhørende tiltaksprogram (§§ 25 - 29)
- Kapittel 6. Internasjonale vannregioner (§§ 30 - 31)

Prøvetaking – Steinstjernet

Stasjon	Aktivitet	mai	jun	jul	aug	sep	okt	nov	des
Dypeste punkt	In situ målinger gjennom vannsøylen for hver meter: siktedyp, temp., O ₂ , pH og ledningsevne	x			x		x		x
Dypeste punkt	Vannprøve fra 0-5 m, analyseres for: kl-a, hovedgrupper av alger (PTI), cyanobakterier biomasse,	x	x	x	x	x	x		
Innløpsbekk	In situ måling av pH og ledningsevne. Vannprøver for analyser av: tot-N, tot-P og TOC	x	x	x	x	x	x		
Innløpsbekk	Vannprøver for analyser av: NO ₃ -N og NH ₄ -N		x		x		x		
Utløpsbekk	In situ måling av pH og ledningsevne. Vannprøver for analyser av: tot-N, tot-P og TOC	x	x	x	x	x	x		
Innløpsbekk	Vannprøver for analyser av: NO ₃ -N og NH ₄ -N		x		x		x		

Hva med sedimenter?

- Sedimenter bør undersøkes for innslag av mineralsk materiale – steinslam
- Omlag 10 prøver av overflatesedimenter (0-1 cm sjikt) bør hentes, samt et par prøver fra dypere sedimentsjikt ($\approx 20-30$ cm) for sammenlikning med naturtilstanden
- Prøvene analyseres for glødetap som gir en indikasjon på mengden organisk materiale

Prøvetaking – Dælivannet

Stasjon	Aktivitet	mai	jun	jul	aug	sep	okt	nov	des
Dypeste punkt	In situ målinger gjennom vannsøylen for hver meter: siktedyp, temp., O ₂ , pH og ledningsevne	x			x		x		x
Dypeste punkt	Vannprøve fra 0-5 m, analyseres for: kl-a, hovedgrupper av alger (PTI), cyanobakterier biomasse,	x	x	x	x	x	x		
Innløpsbekk	In situ måling av pH og ledningsevne. Vannprøver for analyser av: tot-N, tot-P og TOC	x	x	x	x	x	x		
Innløpsbekk	Vannprøver for analyser av: NO ₃ -N og NH ₄ -N		x		x		x		
Utløpsbekk (3 stk)	In situ måling av pH og ledningsevne. Vannprøver for analyser av: tot-N, tot-P og TOC	x	x	x	x	x	x		
Innløpsbekk	Vannprøver for analyser av: NO ₃ -N og NH ₄ -N		x		x		x		
Strandsone	Makrovegetasjon: forenklet registrering av neddykket vegetasjon med mini-ROV		x		x		x		

Takk for oppmerksomheten!

